

Mic glosar (I.)

În viața de toate zilele circulă o serie de termeni, parțial sinonimici, referitori la lectură: a citi/citire, lectură, lectură literară, literație, alfabetizare funcțională. De multe ori suprapunerea lor provoacă neînțelegeri și confuzii, mai ales că unii, deși intrați în limbă de mai bine de 15 ani, nu sunt încă introduși în dicționare.

A citi, citire

• DEX: CITI, citesc: 1. A parcurge un text pentru a percepe cele scrise (rostindu-le în același timp în gând sau tare) sau, în alte ediții, „a lua la cunoștință de cele scrise”.

CITIRE, citiri, s. f. Acțiunea de a citi. 1. Lectură. 2. Descifrare, interpretare.

Lectură

• DEX: LECTURĂ: Faptul de a citi; citit, citire. Text, bucată de citit.

• Paul Cornea în *Introducere în teoria lecturii*, 1988, p.1, definește lectura în două accepții: a. în sens restrâns: „ansamblul activităților perceptiv și cognitive vizând identificarea și comprehensiunea mesajelor transmise scriptic”; b. în sens larg: „identificarea și comprehensiunea mesajelor transmise cu ajutorul altor sisteme semnificative decât grafismul” – lecturi tactile, optice, ale trăsăturilor feței etc.

• Pentru uz didactic o definiție funcțională odată cu noua programă de limba și literatura română pentru gimnaziu în 2017: „lectura înțeleasă în sens foarte larg înseamnă comprehensiunea oricărui sistem de semne prin care se poate comunica. Vorbim în acest caz nu doar de lectura scriptică (a textului tipărit), ci și despre cea vizuală (care include lectura scriptică, dar e mai mult decât atât: descifrarea caracterelor sau a imaginilor, pe care le vedem într-o carte sau pe monitorul unui computer, lectura unui desen, a unei picturi, a imaginilor dintr-un film, a unui decor pe care-l vedem într-o sală de spectacol, a gesturilor, a fizionomiei), tactilă (alfabetul Braille) sau auditivă (identificarea sunetelor unei limbi, comprehensiunea unui mesaj comunicat în acea limbă,

înțelegerea unei înșiruiți de sunete, a unei armonii muzicale, identificarea elementelor paraverbale ale comunicării și a rolului lor în comprehensiunea mesajului etc.)” Florentina Sâmihăian, *O didactică a limbii și literaturii române*, 2014, p. 267.

Lectura literară

• Paul Cornea, *ibidem*, pp. 98-99: „Trăsătura ei definitorie o constituie «creativitatea», deoarece în orice lectură literară nu e vorba doar de utilizarea (adecvată «situației») a diverselor convenții care informează genul, stilul, gruparea, autorul, ci și capacitatea de a inventa sensuri complementare, de a stabili legături și de a produce inferențe. Căci orice opera se înscrie într-o zonă a posibilului literar, pe care n-o epuizează, practic, niciun sistem de convenții.”

• Din punct de vedere didactic, două modele de lectură literară: 1. Annie Rouxel în „Progresele cercetării în didactica lecturii literare”, „Perspective” nr. 1/2006, pp. 2-17: „Lectura literară apare, în fapt, ca o practică extrem de complexă, distinctă de lectura obișnuită și ale cărei trăsături esențiale pot fi reduse la trei cuvinte: distanță, complexitate, plăcere.

Distanță. Pe linia teoriilor lui Bahtin, distanțarea pretinsă în lectură se prezintă, paradoxal, drept condiție a unei adevărate întâlniri cu textul. Conștiința lectorului rămâne trează pe parcursul actului de lectură și menține dualitatea oricărei comunicări. Nici scufundat în textul în care se pierde, nici străin materiei sale existențiale, cititorul iese îmbogățit substanțial din această experiență [...]; *Complexitate: lentitate și relectură; texte rezistente.* [...] lectura „literară” e definită printr-un regim lent și care se hrănește din relectură. Ritmul trecerii prin text condiționează calitatea atenției acordate atât conținutului, cât și formei și pregnanței sale în memorie. [...]; *Plăcere.* Astfel condusă, lectura literară este sursa unei plăceri născute din activitatea de construcție a sensului. Este

vorba de plăcerea pe care o definește Iser în *Actul lecturii*: «Lectura nu devine plăcere decât dacă intră în joc creativitatea, decât dacă textul ne oferă șansa de a ne pune aptitudinile la încercare» [...]; *Echilibrul între «drepturile textului» și «drepturile cititorului».* Elementele preluate din teoria lui Umberto Eco ne permit să rezumăm o concepție asupra lecturii literare fondată pe un raport armonios între drepturile textului și drepturile cititorului. Echilibrul astfel căutat înseamnă apropierea lectorului real de lectorul model. [...]

2. Alina Pamfil propune, bazându-se pe modelul dezvoltării personale, un prototip didactic de lectură literară, motivat de o dezvoltare a efectelor de ordin formativ pe care beletristica o poate avea asupra publicului tânăr. Modelul este compus din:

1. *Lectura literaturii și extinderea înțelegerii:* „Mă refer la cunoașterea realității prime (lumea de departe și cea din proximitatea noastră; lumea celorlalți și propria noastră lume; lumea perceptibilă și cea greu-perceptibilă). Mă refer, de asemenea, la cunoașterea realității secunde, la lumea artefactelor, la înțelegerea specificului și la înțelegerea devenirii acesteia (dinamica epocilor culturale, schimbarea formulelor estetice, a strategiilor discursive etc.). În plus, tema extinderii înțelegerii poate fi discutată din punctul de vedere al modurilor de cunoaștere și autocunoaștere; 2. *Lectura literaturii și formarea gustului estetic cu componentele:* literatura ca artă a exprimării; literatura ca artă a construcției textului; literatura ca artă a configurării discursului în Alina Pamfil, *Didactica literaturii. Reorientări*, 2016, pp. 35-88.

Vom continua glosarul în numerele următoare cu termenii: literație, alfabetizare funcțională și lectura în cercuri.

Monica Onojescu